

Satt ut i vernet våtmark

Utsatte ildere spiser fugl i det vernede våtmarksområdet Froan. Ilderne ble satt ut for å spise smågnageren vånd, og tillatelse til utsettingen ble gitt av Direktoratet for naturforvaltning etter at dyrene var satt ut ulovlig. Nå blir de ikke kvitt ilderen.

I ettertid viser det seg at vånden slett ikke blir plaget av ilderne og saken er blitt en kattepine for Direktoratet for naturforvaltning (DN).

En ilder som feiret fødselsdag på «Norge Rundt» ga lokalbefolkningen i Froan en idé. Et dyr som kan spise bløtkake må jo være et husdyr. Kanskje kunne ilderen hjelpe dem å bli kvitt ti tusen vånd som perforerte det lille øysamfunnet i Sør Trøndelag. I stedet for å satse på katter ble 16 ildere kjøpt inn og sluppet løs.

Side 3

ILDER: Spiser bløtkake og fugl, men ikke vånd. Foto: Samfoto.

INNHold

- 3 Spania gir full gass
- 3 Feller flere bjørner
- 8 Advarer mot genmodifisert gran
- 10 «Rasken» ble OL-trofe
- 10 Nye rovdyr tall
- 13 Selvmord blant indianere
- 13 Vindstrid i Sverige
- 14 Skattelov hindrer miljøtiltak
- 14 Delfiner flipper ut

Norge får høye CO2-utgifter

Norge er et av de landene det koster mest å redusere utslippene av klimagassen CO2. Det mener den britiske forskeren Dean Anderson som er i gang med en rapport om klimatiltak i OECD-landene.

Også Sverige og Frankrike får forholdsvis høye regninger når klimautslippene skal ned. Grunnen er at mesteparten av elektrisiteten i de tre landene produseres uten CO2-utslipp.

I tillegg står trafikken, som er vanskelig å redusere, for 40 prosent av de norske CO2-utslippene.

Side 6

Fremmede arter truer naturen

Fremmede arter er en av de største trusslene mot naturens mangfold. Artene spres på grunn av økt internasjonal handel.

Handel og turisme er også årsak til en kraftig oppblomstring av infeksjonssykdommer. Klimaforandringer kan gjøre problemet enda større.

Side 4 og 5

Natur&miljø Bulletin

UTGIVER: Norges Naturvernforbund ANSV. RED: Arild Svalbjørg
REDAKSJON: Jens P. Toldnæs, Siri L. Nilsen, Audun Garberg

Boks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo
BANKGIRO: 8200 01 44203
POSTGIRO: 0803 50 94602
E-POST: redn@sn.no
TELEFON: 22 71 55 20
TELEFAKS: 22 71 56 40

DIREKTE: 22 04 46 + 39 (Nilsen), 40
(Svalbjørg), 41 (Toldnæs), 44
(Garberg)

NESTE UTGAVE: 23. august 1996.

ANNONSER TLF: 22 71 92 20
ANNONSER FAKS: 22 71 92 38
ABONNEMENT:
199/år (privatpersoner)
500/år (bedrifter)

PRODUKSJON: Gan Grafisk, Oslo.
Trykket på Cyclus, 100% resirkulert

norsk fagpresse

Støtte til regjeringen

Den norske regjeringen får nå støtte for at det er dyrere å redusere utslippene av drivhusgassen CO₂ i Norge enn i de fleste andre land. Den britiske forskeren Dean Anderson er i ferd med å undersøke disse kostnadene for hele OECD-området, og konklusjonen hans er allerede klar: Land som produserer CO₂-fri elektrisitet vil få en høyere regning når klimagassutslippene skal ned.

Konklusjonen er ikke sensasjonell. Den er knapt overraskende. Men for miljøbevegelsen her hjemme kan den virke ubehagelig. Jens og Gro får mer tyngde når de skal argumentere mot å gjøre noe for å redusere de norske utslippene.

Men argumentasjonen holder ikke mål. For det første er fortsatt 15-20 prosent av våre CO₂-utslipp et resultat av en totalt unødvendig oljefyring. Det er gjort alt for lite for å redusere disse utslippene. Oljefyringen kan erstattes av bioenergi eller elektrisitet. Det er bare et spørsmål om riktig prising av energien.

For det andre fortsetter regjeringen råkjøret for å få bygget to gasskraftverk på Vestlandet. Kraftverkene vil øke våre CO₂-utslipp med seks prosent. Å la være å bygge dem vil ikke koste ei krone.

For det tredje er alt dyrt i Norge. Det kan ikke overraske noen at også CO₂-reduksjoner koster mer her enn i de aller fleste andre land. På den annen side er grunnen til at alt er så dyrt nettopp at vi er rike her. Det er faktisk ikke så rart at andre land, som er i en vanskeligere økonomisk situasjon enn oss, mener vi ikke har noen ulnnskyldning for å vri oss unna. Sett i lys av at det er nettopp oljeproduksjon som har gjort oss så rike, har vi en spesiell moralsk forpliktelse til i alle fall å gjøre like mye som andre.

Kostnader ved å redusere CO₂-utslipp er dessuten en høyst diskutabel størrelse. For eksempel ville vi få langt lavere CO₂-utslipp om vi reduserte utvinningstakten Nordsjøen. Det ville selvfølgelig gi lavere inntekter i øyeblikket, men det er langt fra gitt at rentene er bedre på penger i banken enn på olje i bakken.

Uansett er det viktigste at det globalt blir gjort noe med utslippene av klimagasser. Den norske regjeringen har fått en ny unnskyldning for å la være å gjøre noe selv. La oss håpe at den ikke blir brukt til å torpedere de internasjonale klimaforhandlingene.

Gjeste kommentar

Sinker og pådrivere i klimaforhandlinger

Asbjørn Aaheim
CICERO

Referatene fra sommerens klimaforhandlinger i Genève gir inntrykk av at Norge er i ferd med å sakke akterut i klimapolitikken. Mens utslippene av klimagasser øker i Norge, reduseres de i land som vi gjerne sammenlikner oss med. Vi er heller ingen pådriver i forhandlingene. Norge har inntatt en steil holdning mot like utslippsreduksjoner, noe som har skapt irritasjon i andre land. Statsministeren har gått så langt som til å si at det er uaktuelt for Norge å under- tennes en avtale med slike krav.

Ranking-lister over miljøvennlige land har gitt nærmest et motsatt bilde av hva som ventes. Til og med land som Storbritannia kommer ofte bedre ut enn Norge.

En klimaavtale må løse svært komplekse politiske spørsmål. Utviklingen av klimagass-utslipp, for eksempel, sier ingenting om hvem som gjør mest for å redusere dem. Reduksjoner i utslipp skyldes vanligvis at den økonomiske veksten har avtatt. Kanskje noen har tatt til vettet, og redusert subsidier til forurensende virksomheter. Uansett er det ikke miljøhensyn som var avgjørende. Men det sier seg selv at land som kommer godt ut legger stor vekt på tallenes «klare» tale.

Det kan være vanskelig å gjennomskue hvordan økonomiske hensyn motiverer landenes posisjon i internasjonale forhandlinger. De fleste miljøorganisasjonene bifaller kritikken mot Norge og vår motstand mot like reduksjoner. Miljøorganisasjonene er opptatte av at en kommer fram til en avtale jo før jo heller, og bryr seg mindre om hva det koster.

En regjering kan ha helt

andre motiver for det samme synet. Viktigst er det at en avtale om like utslipp gjør at land med forholdsvis lave kostnader bedrer sin konkurransevne i forhold til land som må betale dyrt for tiltakene. Disse landene vil selvsagt foretrekke like reduksjoner for alle. Den største irritasjonen over Norges holdning kan også registreres i land med forholdsvis lave reduksjonskostnader, for eksempel fordi de har et høyt forbruk av kull.

Land som rangeres som klimavennlige i forhandlingene er derfor ikke nødvendigvis bedre enn de som rangeres lenger ned. Det er bred enighet om at utslippene av klimagasser må reduseres, og at rike land må gå foran. Samtidig er alle opptatte av å komme best mulig ut av det økonomisk, også Norge. Hastverket med å bygge gasskraftverk kan delvis være motivert av at det tross alt er lettere å øke utslippene før vi undertegner en avtale om klimagassutslipp enn etter. I tillegg vil Norge kunne skilte med betydelige utslippsreduksjoner når gass-feltene er i ferd med å bli tømt.

Det er imidlertid vanskelig å legitimere kravet om at det ikke skal koste vesentlig mer for nordmenn å bidra til å redusere klimagassutslippene enn det tyskerne og amerikanerne skal betale, blant annet fordi kostnadshensyn ikke kan forenes med enkle fordelingsnøkler. Tilhengere av de enkle nøklene står derfor frem som «pådrivere». De som taper på slike enkle nøkler blir «sinker». Dette er blitt Norges dilemma, og vi må sannsynligvis forberede oss på et kompromiss. USAs forslag om å innføre like reduksjoner for alle, men med åpning for handel med utslippskvoter, kan være et slikt kompromiss.

Satte ut ilder i vernet våtmark

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har gitt tillatelse til utsetting av ilder i en verneverdig våtmark. Ilderne skulle uttrykke vånd. Istedet uttrykker de fugler.

N&M Bulletin

Jens P. Toldnæs

Den største av smågnagerne, vånden, har vært en pest og en plage på øysamfunnet Froan i Sør-Trøndelag. Gnageren har perferert jordsmonnet på øya og ødelagt beitemark og annen jord i stor utstrekning. Etter et tv-program fikk enkelte av øyboerne en idé. I fjor laget Norge Rundt «hjemme-hos» reportasje hos en familie med ilder som husdyr. Det lille mårdyret hadde fødselsdag, spiste bløtkake og var riktig sivilisert.

Ilder var jo tydelig et husdyr på linje med katt. Samtidig er den et effektivt rovdyr. Dermed skaffet folkene på Froan seg hver sin ilder, i alt seksten stykker, og satte dem ut. Nå skulle de underjordiske til pers.

At Froan også er et vernet våtmarksområde med inter-

nasjonal verneverdi stoppet ikke planene. Den lokale oppsynsmannen var selv delaktig i ilderimporten i følge DN. Oppsynsmannen er ansatt hos Fylkesmannens miljøvern-avdeling i Sør-Trøndelag.

I strid med loven

Selv om utsettingen var i strid med både vilt- og naturvernloven ga DN tillatelse i ettertid. Kontorsjef Olav Nord-Varhaug forklarer tillatelsen med at saken var meget spesiell.

— Ilderne skulle ikke ha mulighet til å reproducere seg. De skulle også fjernes når vånden var borte, sier han.

Nå er DN bekymret. Vånden er stort sett borte, uten at noen tror ilderen har noe med det å gjøre. Bestanden av disse smågnagerne går i svingninger akkurat som hos lemen. Ilderne som skulle vært fjernet i november 1995 er fremdeles der.

— Vi vet at de forsyner seg godt av fuglelivet, sier Nord-Varhaug.

I et brev til Fylkesmannens miljøvern-avdeling er DN kritisk til at oppsynsmannen på

Froan har vært delaktig i ilderimporten. I brevet heter det at «dersom slike personer fortsatt har oppsynsansvar i Froan finner DN det naturlig at fylkesmannen vurderer om disse personene fortsatt er skikket til å inneha et slikt ansvar».

Rolig fylkesmann

Førstekonsulent hos Fylkesmannens miljøvern-avdeling i Sør-Trøndelag, Åge Tøris Ecker, er ikke like bekymret for situasjonen i Froan.

— Såvel vi som DN var i en tvangssituasjon i denne saken. Vi falt ned på en beslutning om å prøve ilder, uten at jeg tror det har hatt noen effekt. Det var snakk om ti tusen vånd, som blir forplantningsdyktige etter tre uker. Da sier det seg selv at 16 ildere ikke kan utrette stort, sier han.

Ecker er heller ikke bekymret for fuglelivet som en følge av ilderens påståtte herjinger.

— Det er nesten ikke en sjøfugl som hekker i Froan i år. Også dette skyldes naturlige svingninger. Ilderen har ingen økologisk innvirkning her.

Full gass i Spania

Spania satser på gass, og liberaliserer energimarkedet. Men CO₂-utslippene øker mer enn i resten av EU.

N&M Bulletin

Arild Svalbjørg

Den nye Maghreb-ørledningen fra Nord-Afrika skal være klar i høst, og den vil gjøre landet i stand til en rask økning i bruken av naturgass i husholdningene. Myndighetene forsøker å oppmuntre til økt bruk av gass ved hjelp av lavere avgifter på gass enn på olje. Også fornybare energikilder som vindkraft og små vannkraftverk blir kraftig subsidiert, ifølge en ny rapport fra det internasjonale energibyrået IEA.

Spania er EUs tredje største produsent av kull, og kull er fortsatt kraftig subsidiert. Nå har regjeringen satt i verk tiltak for å redusere kullgruvedriften. IEA peker imidlertid på at landet har en betydelig ulønnsom produksjon, og anbefaler at subsidiene fjernes.

Spania har lenge avvist å innføre strenge tiltak mot CO₂-utslipp. Grunnen er at landet har sluppet ut mindre enn gjennomsnittet av alle OECD-land, både i forhold til innbyggertallet og i forhold til bruttonasjonalproduktet. Med en sterk vekst i CO₂-utslippene de siste årene har imidlertid Spania kommet opp på samme nivå som de andre medlemmene av IEA i Europa. IEA mener derfor at landet nå må sette i verk mer effektive tiltak for å redusere utslippene.

Flere bjørner felles i Sverige

Sverige øker årets jaktkvote på bjørn fra 50 til 58 dyr. Også områdene for bjørnejakt blir utvidet, men nærmest norskegrensen er det stadig forbud.

N&M Bulletin

Jens P. Toldnæs

Økningen i den skandinaviske bjørnestammen gjør at Sverige øker sin jaktkvote på bjørn under årets jakt, melder bladet Jakmarker&Fiskevatten. Totalt blir det gitt tillatelse til felling av 58 bjørner, hvorav høyst 17 hunndyr. Områdene for

bjørnejakt blir utvidet ved at det i år tillates jakt i hele Västnorrlands län. Det blir fortsatt forbud mot bjørnejakt langs norskegrensen i Västra Dalarna.

Bjørnestammen i Skandinavia er beregnet til 800-1300 dyr. I følge forskerne lever 3-4 prosent av disse i Norge.

Ikke legg ut mat

I dag finnes det fire kjerneområder for bjørn i Sverige.

— Målet er å forvalte den svenske bjørnestammen slik at den kan gjenkolonisere sitt

tidligere utbredelsesområde, sier Rune Frisen i det svenske Naturvårdsverket.

Frisen mener likevel at en viss jakt må til fordi skadene på tamdyr øker og mulighetene til å få erstatning minker.

Han kritiserer også folk som legger ut mat til de svenske bjørnene. Dette bringer bjørnen inn i mer tettbefolkede områder, noe som skaper problemer. I sommer måtte politiet i Mora avlive en bjørn som først hadde blandet seg opp i «Golfens Dag».

Fremmede arter truer naturen

TRONDHEIM: I ekspressfart flytter planter, dyr og insekter seg mellom verdensdelene. Fremmede arter er en av de største truslene mot naturens mangfold.

N&M Bulletin
Siri Lehne Nilsen

Det var dette de diskuterte, 200 forskere, aktivister og byråkrater fra 80 land som var samlet i Trondheim i juli. Konferansen var et ledd i den praktiske oppfølgingen av FN-konvensjonen om biologisk mangfold. Deltakerne konkluderte med at det umiddelbart er behov for en global strategi og handlingsplan angående fremmede arter, og satte ned en komité som skal jobbe med innholdet i denne.

Klimagass kan øke problemene

— **Klimaforandringer kan forsterke problemene med fremmede arter, sa amerikaneren Harold A. Mooney på konferansen.**

— Utslippene av klimagassen CO₂ kan øke plantenes produksjon. Hva slags planter som vil komme heldigst ut avhenger av mange forskjellige forhold, og er vanskelig å forutsi. Men klimaautslippene kan gi fordeler til fremmede arter, sa Mooney. Han påpekte at CO₂ også kan ha en indirekte effekt på plante- og dyrelivet.

— Det er stor enighet om at

Spredning av miljøfremmede organismer har foregått så lenge mennesker har flyttet på seg. Planter, dyr og mikroorganismer er flyttet både tilsikt og utilsikt. De fleste artene er harmløse for sine nye omgivelser, men noen sprer seg kraftig og utkonkurrerer arter som opprinnelig holdt til på stedet.

De siste tiårene har spredningen av arter økt så voldsomt at konsekvensene er blitt dramatiske. Miljøfremmede ugress som har etablert seg i USA koster opptil 5,4 milliarder dollar årlig. Da er ikke indirekte kostnader som skader på miljø og helse regnet med.

For dårlig vern

Eystein Skjerve fra Norges Veterinærhøgskole frykter at Verdens handelsorganisasjon (WTO) ikke vil ta tilstrekkelig hensyn til problemene.

— WTO anerkjenner

problemene med spredning av sykdommer og fremmede organismer, men godtar bare vitenskapelig baserte risikoanalyser som argument for å unngå import. De risikoanalysene vi har i dag beskriver ikke de totale konsekvensene på helse og miljø, og effekten kan dermed være den stikk motsatte, mener Skjerve: — Analysene kan brukes til å øke handelen. WTO kan dessuten overprøve dem. I dagens politiske trend oppfattes frihandel som positivt. Men vi skal være klar over at den fører med seg store problemer for mangfoldet i naturen.

Mange av deltakerne på konferansen oppfatter WTOs regelverk som sentralt i forhold til problemene med spredning av fremmede arter. Organisasjonen var invitert, men sendte ingen representanter. Det gjorde heller ikke Verdensbanken eller Verdens helseorganisasjon (WHO).

Mulige tiltak

— Handel og turisme vil aldri forsvinne, men vi kan redusere problemene som trafikken bringer med seg, mener Michael J. Bean fra Environmental Defense Fund i USA.

— Ballastvann i båter bringer med seg store mengder fremmede arter. Behandling av vannet kan ta knekken på mange av dem. Karantene for endel importerte varer, for eksempel frø og vekster til landbruk og planteskoler er annen mulighet. En del arter vil likevel skape problemer, og da er det viktig at de som forårsaker skadene må betale for dem, sier Bean. Han ser for seg en avgift for bransjer som importerer varer.

— Dermed vil bransjene motiveres til å være påpasselige, siden færre problemer vil bety redusert avgift.

— Nei til global handel

— **Betydningsløs kosmetikk! Slik karakteriserer bonde og økofilosof Sigmund Kvaløy Sætreng tiltak som skal bøte på problemene.**

— Vi må avslutte det kapittelet som heter global frihandel. Det bringer med seg altfor mange millioner av passasjerer på hver tur. Denne konferansen har gitt en rekke eksempler på det, sier Sætreng.

— Hadde vi regnet ut alle kostnadene dette medfører hadde vi sett at det er en gigantisk subsidiering av blant annet transport. Før eller senere vil de reelle kostnadene vise seg, og da vil forand-

ringer tvinge seg fram, mener han. Under EU-kampen i 1994 skrev Sætreng et hefte hvor han fokuserte nettopp på disse problemene. — Da ble jeg latterliggjort. Men det eneste jeg gjorde var å vise arbeidet til seriøse forskere — blant annet deltakere på denne konferansen.

Norge for dårlig

Ivar Baste i Miljøverndepartementet mener Norge ikke godt nok vurderer handel med tanke på hva den kan føre til for spredning av fremmede arter i naturen.

— Det kan tenkes at det er et behov for gjennomgang av hele dette feltet, sier han.

Handel gir sykdom

TRONDHEIM: — Handel og turisme er årsak til en kraftig gjenoppblomstring av infeksjonssykdommer. Det sier Ralph Bryan fra USAs Senter for sykdomskontroll og forebygging.

N&M Bulletin
Siri Lehne Nilsen

Kolera har blomstret opp igjen på den nordlige halvkule. Asiatiske tigermygg har haiket med brukte bildekk fra Japan og skapt problemer både i afrikanske, europeiske og amerikanske land. I fjor var spredningen av gul febermyggen i Amerika like stor som før de store utryddingsaksjonene mot den på 50- og 60-tallet. Tropefeber brer om seg i Latin-Amerika igjen.

— Dødsfall i forbindelse

med infeksjonssykdommer har økt med 60 prosent mellom 1980 og 1992 i USA, og ligger på tredje plass på listen over dødsårsaker. HIV er bare delvis årsak til denne økningen, sa Bryan. Han er ikke i tvil om at økt transport av varer og folk er en viktig årsak.

— Global turisme og handel øker. Matvanene endrer seg; folk krever stadig mer fersk frukt og grønnsaker utenom sesongen. Med vårt transportsystem kan nye infeksjonssykdommer plasseres på trappa til hvem som helst i løpet av timer.

Bryan mener det er behov for et varslingsystem som raskt registrerer og setter i verk tiltak mot sykdommene, og han oppfordrer til nært samarbeid mellom Verdens handelsorganisasjon (WTO) og Verdens helseorganisasjon (WHO).

Lite om de genmodifiserte

— Historien forteller oss at det er svært vanskelig å forutsi hvilke introduserte arter som kan invadere økosystemer, sier Vandana Shiva, indisk aktivist og vitenskapskvinne. Hun hevdet at organismer som er genmodifiserte — ofte på tvers av artsgrenser — skaper enda større uforutsigbarhet. Det må ikke gis tillatelse til omfattende markedsføring av genmodifiserte organismer før vi har metoder for å forutsi effekten, sa hun.

I tillegg til å redusere det biologiske mangfoldet, kan genmodifiserte organismer også redusere det kulturelle mangfoldet, mener Shiva: — På samme måte som den

Grønne revolusjonen vil genmodifiserte arter i landbruket endre dyrkningskulturen.

Vandana Shiva var den eneste som tok opp dette problemet. Leder for konferansen, Peter Johan Schei, mener at det ikke var behov for å fokusere mer på genmodifiserte organismer under konferansen.

— De genmodifiserte organismene er bare en liten del av et stort problemområde som heter fremmede organismer. Vi synes det er viktig å få belyst hele problemkomplekset. Det har aldri vært arrangert noen faglig konferanse som dette tidligere, sier han.

EUs gendilemma

Skal genmaisen tillates selv om det er stor motstand blant medlemslandene? EU-regler på den ene siden og politisk følsomhet på den andre gjør saken vanskelig, skriver avisa Information.

Problemet er en genmodifisert mais som kjemikonsernet Ciba-Geigy vil markedsføre. Et flertall av medlemslandene vil forby maisen. Men Kommisjonen sine geneksperter har sagt at det er ufarlig å dyrke maisen, og ifølge reglene skal Kommisjonen derfor allikevel gi tillatelse. Denne beslutningen

kan bare blokkeres hvis alle 15 medlemslandene sier nei.

Når Kommisjonen ikke umiddelbart trumfer gjennom saken, skyldes det at komitéprosedyrerne, som blant annet brukes ved godkjenning av genprodukter, vil bli diskutert i forhandlingene om den neste EU-traktaten. Komitéprosedyrerne gir Kommisjonen meget stor makt til å administrere vedtatte EU-lover. Men hvis lovene administreres på en måte som de fleste medlemslandene oppfatter som negativ, vil landene presse på for å endre komité-prosedyrerne, skriver Information.

PVC lyst i bann i Bonn

Myndighetene i Bonn i Tyskland har bestemt seg for å kutte ut PVC i alle nye offentlige bygg, melder bladet Ren viden. I tillegg skal

barnehager, skoler, aldershjem og togstasjoner «PVC-saneres», ved at de skadelige materialene skal erstattes med tre eller klorfri plast.

The only
thing foam kills,
- is the fire.

The HotFoam Fire Fighting System
protects you and the environment from the harmful
consequences of extinguishing fires.

UNITOR

Unitor AS, PO Box 300 Skøyen, N-0212 Oslo, Norway
Tel: + 47 22 13 14 15 - Fax: + 47 22 13 45 00

Dyrt med klimatilstand i Norge

GENEVE: Å redusere utslippene av klimagassen CO2 er dyrere i Norge enn de fleste andre land, sier Dean Anderson. Anderson jobber med en rapport som sammenligner klimapolitikk og ser på mulighetene for klimatilstand i OECD-land.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Dean Anderson jobber ved The Royal Institute of International Affairs i London. På oppdrag fra avisen Financial Times vurderer han hva som er gjort og muligheter for å gjennomføre flere klimatilstand OECD. Arbeidet som startet i januar skal være ferdig i oktober.

Alle sider ved hvert enkelt lands energi- og klimapolitikk er ennå ikke vurdert, det gjelder blant annet Norges bruk av oljefyring som står for 15-20 prosent av våre CO2-utslipp. Likevel kan Anderson slå fast at tiltak i Norge vil bli dyrt.

— Bortsett fra i Norge og Frankrike står elektrisitetsproduksjonen for store deler av CO2-utslippene. Australia ligger på topp, der står elektrisitetsproduksjon for oppmot 40 prosent av utslippene. Norge har ikke CO2-utslipp i elektrisitetsproduksjonen som kan fjernes, sier Anderson.

Nesten 40 prosent av de norske CO2-utslippene kommer fra transport. I alle OECD-land er dette ifølge Anderson et av de vanskeligste områdene å gjøre noe med.

Dilemma

— Norge ønsker å være progressiv i klimaforhandlingene. Landet var med på å lede arbeidet med å få igang forhandlingene. Men nå synes regjeringen at de beste mulighetene ligger i «felles gjennomføring». Derfor prøver Norge å sinke prosessen.

Også i Sverige vil regningen for å redusere utslipp av klimagasser bli svært høy, i følge Anderson. Landet må finne energikilder som erstatter atomkraften. I tillegg har Sverige to store og innflytelsesrike bilfabrikanter.

— Ikke kunnskap nok

Generalsekretær Terje Kronen i Naturvernforbundet tror ikke på Andersons konklusjon.

— Det finnes ingen oversikt over hvilke klimatilstand det er

aktuelt for Norge å gjennomføre dersom vi blir pålagt å redusere utslippene med for eksempel fem prosent. Vi er i ferd med å kartlegge mulighetene for utslippsreduksjoner, men det er svært vanskelig å vite hvor mye utslippene blir redusert og hva det vil koste.

Vanskelig arbeid

Andersons arbeid med å samle inn data har ikke vært enkelt. De offisielle rapportene fra regjeringene forteller bare en side av saken.

— Hvis man først leser regjeringens versjon og senere de frivillige organisasjonenes, kan man ofte få inntrykk av at det dreier seg om to forskjellige land, sier Anderson, som har fått hjelp i arbeidet fra andre forskere.

Klimaforhandlinger på sporet

Klimakonferansen i Japan neste år kommer etter alt å dømme til å binde verdens 36 rikeste land til å redusere sine utslipp av klimagassen CO2. Spørsmålet er hva slags avtale som kommer.

BAKGRUNN
Audun Garberg

Få trodde på forhånd at klimaforhandlingene i juli ville føre verden vesentlige skritt nærmere en bindende avtale om å redusere utslippene av CO2. Men i Geneve klarte USA å gjøre spådommene til skamme. Tross valgår og kraftige advarsler fra industritopper, senatorer og medlemmer av Kongressen gjorde regjeringen helomvending og gikk inn for en bindende avtale. Landet går inn for en bindende avtale over «middels lang tid». Samtidig gjorde USA det klart at enkelte av

forslagene som er blitt diskutert ikke vil være mulig å gjennomføre, og siktet blant annet til forslaget fra de små øystatene om 20 prosent reduksjon innen år 2005.

Med den amerikanske snuoperasjonen er klimaforhandlingene kommet på sporet. Neste møte går av stabelen i desember, og dersom Bill Clinton ikke mister jobben i mellomtiden vil USA da være mer presise om hva slags avtale de ønsker.

Tre alternativer

Klimamøtet i Geneve 8. til 19. juli var et av de forberedende møtene foran den store klimakonferansen i Kyoto i Japan neste år. Forhandlingene dreier seg i første rekke om å redusere utslippene fra 36 av verdens rikeste land. Tre viktige og mer eller mindre realistiske forslag ble fremmet av i-landene i Geneve. Norge ønsker seg en avtale med

såkalt «byrdefordeling» (se også intervju med Bernt Bull). I praksis betyr det at landene deles inn i grupper, og at gruppene forplikter seg til å redusere sine klimagassutslipp. Enkelte land kan da øke sine utslipp, så lenge de totale utslippene fra gruppen går ned. Forslaget blir støttet av Australia, men har ellers fått liten oppslutning.

USA tok til orde for en «flat» reduksjon, der alle land forplikter seg til en prosentvis lik reduksjon. Reduksjonen kan gjennomføres ved at et land betaler klimatilstand i et annet land, såkalt «felles gjennomføring».

Mest radikal av i-landene var Tyskland, som tok til orde for at alle binder seg til å redusere utslippene med 10 prosent innen år 2005. Utgangspunktet er CO2-utslippene i 1990. I tillegg ønsker landet å gå videre med forpliktelser om 15-20 prosent innen 2010.

En rekke andre forslag kom også på bordet. Danmark ønsker for eksempel 50 prosent reduksjon innen 2030. De har selv forpliktet seg til 20 prosent kutt innen 2005.

Urealistisk norsk forslag

USAs forslag ser ut til å være det mest realistiske. Tyskerne som har redusert sine CO2-utslipp kraftig etter omstillingen av Øst-Tyskland, er for radikale til at de kan regne med stor oppslutning om sitt forslag. Også Norge kan bli nødt til å bite i gresset og akseptere at vi blir pålagt å redusere CO2-utslippene. Forslaget om byrdefordeling er rett og slett for komplisert til at det kan løses før Kyoto-konferansen. En rekke ubesvarte spørsmål som hvordan gruppene skal inndeles og hvor mye de skal redusere utslippene vil ikke løses uten lange og mange runder med forhandlinger.

Varmere i Afrika — Opp til Japan

GENEVE: Landene sør i Afrika merker allerede klimaforandringene. Gjennomsnittstemperaturen øker og regnfallet er blitt betydelig mindre viser en ny rapport.

N&M Bulletin

Audun Garberg

En omfattende rapport laget på oppdrag av Verdens Naturfornd (WWF) viser at klimaendringene i Afrikas 12 sørligste land allerede er godt igang. Rapporten er laget av forskere fra forskjellige land, koordinert av professor Mike Hulm i klimaforskningsgruppen ved universitetet i East Anglia, England.

Endringene har begynt

WWF-rapporten omfatter de

12 sørligste landene i Afrika, fra Angola, Zambia og Tanzania i nord til Sør-Afrika. I løpet av de siste 100 årene har gjennomsnittstemperaturen økt med over en halv grad i dette området. De siste 20 årene har regnfallet vært merkbart lavere enn tidligere i regionen.

Rapporten er bygd på de siste vitenskaplige data fra FN's klimapanel. Klimapanel-et slår fast at gjennomsnittlig temperatur i verden vil øke med 1,7 grader innen år 2050, dersom lite eller ingenting blir gjort for å redusere utslippene av drivhusgasser. Det er umulig å slå fast nøyaktig hva en slik temperaturøkning vil bety for økosystemene. Afrika-rapporten legger fram tre alternative scenarier. Midt-alternativet betyr fem prosent mindre regn i regi-

onen, i tillegg vil regnfallet variere mer fra år til år. Tørke øker også sjansene for at det oppstår konflikter mellom hensynet til naturen og menneskenes behov for livsviktige ressurser som vann.

Opptil en femtedel av naturområdene i det sørlige Afrika kan bli totalt forandret i alle tre scenarioene, viser en databeregning WWF har gjort.

Lite bidrag

Selv om landene i det sørlige Afrika i følge rapporten allerede merker klimaforandringene, har de i liten grad bidratt til forandringene selv. De 12 står for bare to prosent av verdens totale utslipp av klimagasser. Hele det afrikanske kontinentet bidrar med syv prosent av klimagassutslippene i verden.

— Klimaendringer dreper

GENEVE: Drivhuseffekten dreper, også i den rike del av verden. En undersøkelse av drivhuseffektens helsekonsekvenser laget på oppdrag av FN slår fast at millioner kan dø av global oppvarming.

N&M Bulletin

Audun Garberg

Vi må handle mot drivhuseffekten fordi den vil få alvorlige konsekvenser for folks helse. Slik konkluderer en ekspertgruppe som la fram sin rapport på de internasjonale klimaforhandlingene i Geneve i juli. Undersøkelsen er gjort på oppdrag fra FN-institusjonene Verdens helseorganisasjon (WHO), Verdens meteorologiske organisasjon (WMO) og FN's miljøprogram (UNEP).

Slik påvirker klimaet helsen:

Mest direkte blir helseeffektene av flere hetebølger, stormer og oversvømmelser. De menneskeskapte endringene av klimaet vil også påvirke helsen vår på andre måter. Her er noen av de mest alvorlige:

•Tilfellene av malaria vil øke med 50-70 millioner i året. Området hvor man kan bli smittet av malaria vil også øke til å omfatte rundt 60 prosent av verdens befolkning, mot 45 prosent i dag.

•Antall dødsfall forårsaket av hetebølger vil øke, sannsynligvis mer enn antall dødsfall forårsaket av kulde vil avta. I verdens storbyer vil det rundt år 2050 være oppmot flere tusen nye dødsfall forårsaket av ekstrem varme. Tallet er uavhengig av øk-

ninger som skyldes befolkningsvekst.

•Klimaendring forverrer enkelte typer luftforurensning. Antall sykdommer forårsaket av luftforurensningen vil øke. Det gjelder blant annet hjerte- og karsykdommer.

•Den geografiske utbredelsen av smittebærere vil forandre seg og påvirke aktiviteten og oppførselen til smittebærere og parasitter. Dette kan øke utbredelsen av sykdommer som spres av smittebærere. Også tilfellene av sykdommer som spres gjennom mat og vann kan øke.

•Varmere og våtere klima i noen regioner kan resultere i høyere konsentrasjon av pollen og soppsporer i luften med allergi, høysnue og astma som følge.

GENEVE: Miljøorganisasjonene er svært fornøyde med USAs snuoperasjon i klimaforhandlingene. Nå krever de at Japan tar opp hansken.

— Japan er vert for den internasjonale klimakonferansen i desember 1997. På dette møtet [i Geneve] har Japan ikke vist lederskap. Nå må de gå foran i arbeidet for å få til en bindende avtale, sier Bill Hare, sjef for klimaarbeidet i Greenpeace International.

Hare har i flere år fulgt de internasjonale klimaforhandlingene på nært hold. Nå håper han at det blir enighet om en avtale som forplikter landene til å gjennomføre like store reduksjoner i Japan.

— Arbeidet fram til neste konferanse må konsentrere seg om å få til en enkel avtale som det er mulig å oppnå enighet om. Hvis ikke har vi ikke et utgangspunkt å begynne med, sier Hare. Han presiserer at selv om det ser ut til å bli en avtale er landene fortsatt langt unna de store utslippsreduksjonene forskerne mener er nødvendig.

— Norge er urettferdig

— Hva synes du om Norges rolle i forhandlingene?

— Det har vært svært stille fra Norge. Det eneste landet har vært framme på er å argumentere for at landene skal ha forskjellige mål for hvor mye utslippene skal reduseres. Men Norge har ikke vist hvordan det er mulig å få til en differensiert avtale for Japan-møtet. Jeg er også svært bekymret for at Norge sier de ikke vil klare å stabilisere utslippene til år 2000. Norge er et av de få landene som ikke har utenlandsgjeld. Likevel handler landet utfra egeninteresse, dette gir andre land en sterk følelse av at Norge ikke er rettferdig.

Norsk klima- forslag faller

GENEVE: Norge kan foreløpig glemme ønsket om å betale for reduserte klimagassutslipp i u-land for å slippe å redusere utslippene i Norge. Derimot får vi sannsynligvis godskrevet tiltak i Øst-Europa.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Statssekretær Bernt Bull i Miljøverndepartementet innrømmer at det er urealistisk å tro at Norge vil få gjennomslag for sitt ønske om såkalt «felles gjennomføring» med u-land. Han tror derimot at Norge på klimakonferansen i Japan neste år får gjennomslag for at vi kan betale utslippsreduksjoner i de 36 såkalte Annex 1 landene og få disse godskrevet på det norske klimaregnskapet. Dette er blant annet i-landene og en rekke land i Øst-Europa.

— Vi ser nå på mulighetene for å gjennomføre tiltak i Europa, innenfor eller utenfor EU. Felles gjennomføring med den 3-verden er ikke på dagsorden i Japan, sier Bull.

«Felles gjennomføring» har vært en av Jens Stoltenberg og regjeringens kongstanker. Forslaget vil åpne for at land betaler klimatiltak der det er billigst. Mange u-land er skeptiske til forslaget og mener det innebærer en form for kollonialisme, som gjør det mulig for de rike landene å fortsette sine store utslipp, mens u-landene blir hindret i å utvikle seg.

Alle må betale

Norge kommer uansett til å måtte betale dyrt for vår kraftige vekst i CO₂-utslippene.

— Alle må betale med en viss form for velferdstap. Det vanskelige er hvordan det skal gjøres. Hvis alle bruker en bestemt prosentandel av sitt nasjonalprodukt på å redusere klimagassutslippene, vil

utslippsreduksjonene bli store i noen land og små i andre, sier Norges forhandlingsleder Harald Dovland.

Krav til 3-verden

Bernt Bull antyder at Norge vil kreve at enkelte av medlemmene i «77-lands gruppen» reduserer sine utslipp. Denne gruppen består av land i den tredje verden, deriblant også rike land som Saudi-Arabia.

I ministererklæringen fra Geneve omtales klimatiltak i disse landene i svært generelle vendinger. Derimot er målet om å få til bindende tiltak i de 36 «Annex 1» landene detaljert beskrevet. Med i denne gruppen er Norge og de andre OECD-landene samt de fleste øst-europeiske landene.

— Jeg tror Norge kan begynne å kreve noe fra enkelte av dem som er med i 77-lands gruppen. Det er delvis tilfeldig hvilke land som er med i denne gruppen. Noen av dem er til og med rikere enn oss, sier Bull.

EU-miljø I

Fugler er viktigere enn økonomiske hensyn, sier en ny EU-dom.

Det var Storbritannias planlagte utbygging i et fuglefredningsområde som ble stanset av EU-domstolen i sommer. Britene argumenterte med at det var økonomisk og samfunnsmessig nødvendig å få bygd ut havnen i Shermess. Derfor ønsket myndighetene å inndra et område på 220 mål som i dag er fuglefredningsområde. Men domstolen sa altså nei. I dommen står det at økonomiske og samfunnsmessige hensyn ikke kommer foran beskyttelse av naturen, skriver avisa Information.

EU-miljø II

Fem land trekkes nå for EU-domstolen fordi de ikke overholder EUs miljøregler.

Tyskland, Frankrike, Portugal og Italia må møte fordi de ifølge Kommissjonen ikke overholder EUs habitatdirektiv. Det skal sikre bevaring av en rekke plante- og dyrearter, og krever blant annet at landene oppretter fredningsområder hvor artene ikke trues.

Storbritannia skal møte i domstolen og forklare hvorfor landet ikke overholder EUs drikkevanns-direktiv. Ifølge Kommissjonen er det ofte rester av sprøytemidler i drikkevannet.

Også Tyskland anklages for vannforurensning.

Hittil har en rekke juridiske uklarheter gjort at ingen medlemsland er idømt bøter, skriver avisa Information. Nå har imidlertid Kommissjonen bestemt seg for å ta i bruk bøteväpenet, og miljøsynderne er blant de første som blir rammet.

Alt kan alltid gjøres bedre!

All transport er energikrevende og miljøbelastende, men SAS legger ned et betydelig arbeid for å redusere disse belastningene mest mulig.

Et resultat av dette er at vi nå utgir SAS' første miljørapport. Sammen med etableringen av en ny miljøorganisasjon og fastsettelse av konkrete miljømål for de nærmeste årene, er rapporten et ledd i vår ambisjon om å utvikle et av bransjens ledende miljøprogrammer.

En miljøtilpasset utvikling av flyflåten er det som har størst miljøforbedrende effekt. I 1995 besluttet derfor SAS å investere nærmere 14 milliarder kroner i fly som er blant de mest støysvake i markedet, og som gir en vesentlig reduksjon i utslippene av CO₂ og Nox.

Vi vil fra nå av kunngjøre alle SAS' miljøtiltak i en årlig miljørapport som utgis sammen med selskapets årsberetning.

Nei til genmodifisert gran

Ny utredning advarer mot å sette genmodifisert gran ut i naturen.

Genmodifisert gran som tåler kulde eller tørke bedre enn andre grantrær kan invadere nye områder. Den kan også fortrenge vanlig gran, og dermed forandre de genetiske ressursene til norsk gran, i følge en utredning som Norsk Institutt for naturforskning (NINA) og Norsk Institutt for skogforskning (NISK) har laget.

Utredningen diskuterer mulige økologiske langtidseffekter ved utsetting av genmodifiserte organismer som har nøkkelroller i naturlige økosystemer. Gran ble valgt ut som modellorganisme fordi kunnskapen om den er stor, men mange av problemstillingene kan være aktuelle når man skal vurdere miljøeffektene av å sette ut andre genmodifiserte planter i naturen.

Det er i dag ikke planer om

å sette ut genmodifisert gran i Norge, men det er sterke økonomiske interesser i å produsere gran som tåler kulde, sprøytemidler eller sykdommer bedre. Utredningen påpeker at det er stor usikkerhet om hvordan genmodifisert gran vil trives og spre seg. Forskerne understreker imidlertid at det etter noen få gran-generasjoner vil være umulig å endre uønskede effekter. De fraråder derfor utsetting av genmodifisert gran.

Miljørapporten 1995 kan bestilles fra SAS, Miljøavdelingen, telefon 67 59 78 12 eller telefaks 67 59 84 00.

«Raskens» pels ble OL-trofe

Direktoratet for naturforvaltning (DN) benyttet Vebjørn Rodals OL-gull til å dele ut et bjørneskinn. — Truete dyrearter bør ikke brukes som selers-trofeer mener miljøbevegelsen.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Bjørnen «Rasken» er ikke like rask lenger etter at den ble skutt. Sambygdingen Vebjørn Rodal er betydelige raskere og tok OL-gull på 800-meter. Dette ga DN ideen til et presseutspill. Rennebu kommune hadde nemlig søkt om å få skinnen.

— Vebjørn Rodals OL-gull

var en glitrende anledning til å avgjøre søknaden fra Rennebu. Slik karakteriserer kontorsjef Terje Bøe i DN avgjørelsen om å tildele skinnen fra bjørnen «Rasken» til Rennebu kommune. En samlet miljøbevegelse synes ikke bjørneskinn som trofe er like glitrende, selv om alle unner Rodal all den viraken han kan få.

— En slik sak blir jo bare trist, sier Steinar Lem i Framtiden i våre hender. Det som kunne æret Rodal måtte jo vært om bjørnen fikk leve, nå når den er skutt blir det bare en hån, mener han.

Usmakelig

Også generalsekretær i Naturvernforbundet, Terje Kronen, reagerer mot DNS PR-gimmick.

— En bjørn som er avrettet etter en dom bør ikke brukes på denne måten, sier han.

Biolog og dyretegner Viggo Ree mener saken er usmakelig, og at myndighetenes behandling av fallvilt er kritikkverdig generelt.

— Sjeldne arter havner som jakttrofeer i banker, på veikroer og i kommunehus. Samtidig er museer og vitenskapsfolk nærmest redde for å søke om å få viltet for ikke å trække lokal-miljøer på tærne, sier han.

Ree mener uvitenheten om de sjeldne artene gjenspeiles i hvordan de blir utstoppet.

— Dårlege preparater stopper ut dyrene med åpen kjøft for at det skal virke mest mulig dramatisk. For arter som bjørn og gaupe er dette veldig lite typisk.

Også Viggo Ree er redd for å bli oppfattet som idrettshater.

— For all del, jeg har drevet idrett selv og er meget interessert. Jeg ville heller ikke vært overrasket om rennebyggene fikk bjørnen uansett, men det gjør ikke dette utspillet mindre usmakelig, sier han.

Leder i Natur og Ungdom, Lars Haltbrekken, er ikke like provosert som sine kolleger over bjørnefellen.

— Nei, hva skal man si til sant. Det bør kanskje ikke bli en vane, er hans umiddelbare kommentar.

Med tanke på norske fridretsmeritter opp igjennom historien er det kanskje ikke så stor fare for akkurat det.

Nye rovdyrtall

Det finnes 92 gaupefamilier i Norge, og fire ulveflokker i Skandinavia viser ny undersøkelse om rovdyr.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Norsk institutt for naturanalyse (NINA) har utarbeidet nye bestandtall for rovdyr i Norge og Skandinavia. Undersøkelsen er gjort på oppdrag for Direktoratet for naturforvaltning (DN). Direktoratet understreker at det ikke er mulig å få nøyaktige tall for rovdyrbestandene i Norge, men at sikkerheten i de nye beregningene er bedre enn noensinne.

I følge DN er det nå mellom 800 og 1300 bjørner i Norge og Sverige. Bjørnene vandrer mye og forskerne regner med at det vanligvis befinner seg et sted mellom 26 og 55 bjørner i Norge. De fleste av disse er hanndyr.

Finnmark har den tetteste bjørnebestanden med 8-21 bjørner. Finnmark er også det eneste fylket i Norge hvor det er fast reproduksjon av bjørn.

69 jervetisper

Fylkesmennenes miljøvern-avdelinger i Norge og länsstyrelsene i Sverige har funnet 69 jervetisper med unger i de to landene i 1995. Ut fra dette har forskerne berget at det minst befinner seg 225 dyr i de to landene til sammen, og at omlag 130 av disse befinner seg i Norge. DN presiserer at dette er forsiktige anslag ettersom det er usikkert hvorvidt man har lyktes å spore opp alle jervetisper med unger.

Gaupe øker

I likhet med de andre rovdyrene er det ingen enkel jobb å telle gaupe. Antallet gaupe i Norge er beregnet på grunnlag av meldinger om hunndyr med unger. Slike meldinger kommer

fra jegere og andre interesserte. NINA har gjennomgått disse opplysningene og en svært forsiktig vurdering tyder på at antallet gaupe er på minst 500 dyr. Et mer sansynlig anslag er 600 dyr. De registrerte gaupene er fordelt på 92 familiegrupper. I 1992 ble bestanden beregnet til omlag 3-400 dyr. Likevel mener DN at det er for få gaupe her i landet.

Fire ulveflokker

Vinteren 95-96 ble det registrert ulver i flokk i fire områder i Norge og Sverige. I alt dreier det seg om minst 22 dyr. I tillegg finnes det enkeltindivider utenfor flokk-

ene, slik at totalbestanden er beregnet til minst 30 ulver. DN regner at fem til sju dyr tidvis har opphold i Norge.

Ulvebestanden i Skandinavia har økt siden begynnelsen av åttitallet. I Norge er det først og fremst i grense-traktene i Hedmark, Akershus og Østfold at det kan finnes ulv, men streifdyr dukker også opp i andre deler av landet.

Total leverandør av såvarer til et miljøbevisst landbruk

a.s. Strand Brønderi
2390 Moelv - tlf. 62 36 82 11
1700 Sarpsborg - tlf. 69 14 24 11

KOLO
KVALITET I ASFALT

MILJØ-SV
MER ENN EN VALGKAMPAK

Mange svakheter ved «Blå blomst»

EUs må rette opp svakhetene med sitt miljømerke «Den blå blomst», mener skotske forskere. De har vurdert miljømerket i forhold til papirindustrien i England og Sverige, og kommet til at merket bare har hatt liten betydning. Forskerne peker på at Den blå blomst er lite kjent, at industrien er negativ til den,

og at det ikke er rom for å fortelle noe om hva som kvalifiserer et produkt til å bære merket.

Forskerne ved Edinburgh-universitetet mener likevel det er behov for et uavhengig miljømerke som dekker hele Europa.

(Internasjonalt miljø-nyt)

Hyttetomter i Trysilfjellet

I Norges største og best utbygde vintersportsområde, med 24 heiser

Eiendomstomter med veg, vann, avløp, strøm, kabel-tv og telefon – og flott utsikt!

Velg selv hvilken hyttetype du vil bygge

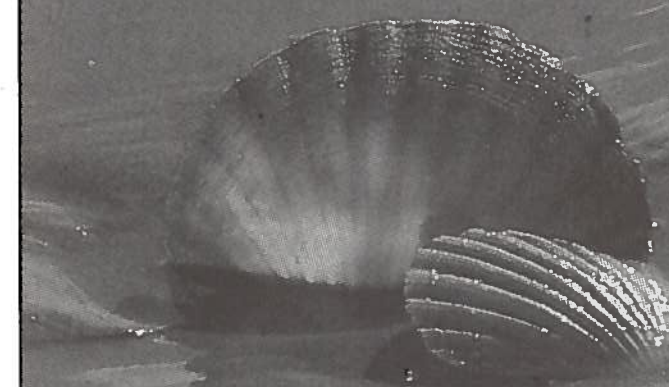
TRYSILFJELL
UTMARKSLAG BA

2420 TRYSIL
Tlf 6245 2000 Faks 6245 1150

Norsk Romsenter
NORWEGIAN SPACE CENTRE

A/S Norske Shell – et integrert oljeselskap

A/S Norske Shell er et fullt integrert oljeselskap, som deltar i alle ledd av norsk oljevirksomhet, fra undersøkelse og produksjon til raffinering, forsyning, markedsføring og distribusjon. Selskapet har deltatt aktivt i leting etter olje og gass på den norske kontinentalsokkelen siden de første seismiske undersøkelsene ble foretatt i 1964.

HELE VEIEN

SIEMENS
NIXDORF

Vær miljøbevisst!

Velg PC fra Siemens Nixdorf

Den eneste i Norden med Svanemerket.

Prossessor
Pros.-frek
RAM
Cache
FDD
HDD
CD-ROM
Mus
Tastatur
Audio
Programv.

Scenic 5H/100
Standard Edition 100
Windows 95

Intel Pentium
100 MHz
16 MB (EDO)

1,44 MB
850 MB

JA
JA

Windows '95

9.490,-
eks monitor og mva.

15" fargeskjerm TCO '92

12.190,-
eks mva

Scenic 5H/100
Audio Edition 100
Windows 95

Intel Pentium
100 MHz
16 MB

256 KB
1,44 MB
850 MB

Quadspeed
JA
JA

Soundblaster komp./høytt.
Windows '95

10.590,-
eks monitor og mva.

15" fargeskjerm TCO '92

13.290,-
eks mva

Ring Grønt nummer: 800 81 288

Siemens Nixdorf Informasjonssystemer A/S

Fax Oslo: 22 74 98 25, Bergen: 55 17 68 31, Trondheim: 73 95 99 01

World Wide Web: <http://www.sni.de/public/pc/bupc.htm>

Intel er et registrert varemerke av Intel Corp. Windows 95 er et registrert varemerke av Microsoft Corp.

Idé og produksjon: tmm reklambyrå

Selv mord øker blant indianere

Stadig flere indianere i Brasil tar livet av seg. Flesteparten er ungdommer. Indiansk kultur er tradisjonelt ukjent med selvmord.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Det er nytt, grotesk og uhyggelig. Unge Guarani Kaiow-indianere i delstaten Mato Grosso do Sul i Amazonas henger seg i lave trær. Selvmordsformen krever stor innsats og sikker overbevisning. I 1995 tok 54 personer livet av seg, og i løpet av de siste ti årene dreier det seg om mer enn

230 mennesker. Dette skjer i en kultur som tidligere ikke kjente til selvmord. Hvorfor?

Tap av identitet

Daglig leder i regnskogsfondet, Andrew P. Kroglund tror mangel på jord, ødeleggelse av regnskogen rundt dem og tap av kulturell identitet er årsaken. Brasiliansk grunnlov har forutsatt at alle indianske territorier skulle være godkjent innen oktober 1993. Sendretighet i det brasilianske byråkratiet fører til at godkjenning av en rekke indianske territorier må vente til langt inn i neste årtusen. Da kan det være for sent.

Vindstrid i Sverige

Det blåser på toppene i Sverige. Det statlige Naturvårdsverket vil at det skal blåse uforstyrret.

N&M Bulletin
Arild Svalbjørg

Jemtlands län har gitt tillatelse til å bygge seks vindkraftverk i fjellet i Herjedalen kommune. Prosjektet er den første større utbyggingen av vindkraft i den svenske fjellheimen. Naturvårdsverket er skeptisk til utbyggingen, og ber om en grundig analyse av konsekvensene.

De seks vindturbinene har en effekt på 5 - 600 kW. De skal inngå i et tre-årig prosjekt for å utvikle kraftverk som tåler kalde forhold. Liknende kraftverk er planlagt også i Finland og i Sentraleuropa eller Grønland.

- Vi er skeptiske fordi det innebærer en alvorlig

påvirkning på landskapet. Vindkraftverkene må plasseres høyderygger eller fjelltopper for å utnytte vinden best mulig. Av hensyn til flysikkerheten må de også utstyres med et rødt lys i toppen. De kommer derfor til å bli synlige på lang avstand, sier Inger Brinkman i Naturvårdsverket. I tillegg til det estetiske mener hun at naturvern hensyn, støy og virkningene på turismen må vurderes grundig før det kan bli aktuelt å bygge vindkraftverk i svenske fjell.

Tre av de planlagte vindkraftverkene er plassert på fjellet Rodovålen, inne i et område som er av riksinteresse i henhold til den svenske loven om naturressurser. Konesjonsnemnda for miljøvern i Sverige tar den endelige avgjørelsen om selskapet Agrivind AB skal få lov til å bygge kraftverkene.

NORSK FINPAPIR

KLATREr STADIG HØYERE PÅ KVALITETSSKALAEN

Finpapi i Sarpsborg 1996-100 ÅR-1996

CARAVELLE
MEDIUM BESTRØKET OFFSETPAPIR

CARAT
PIGMENTERT OFFSETPAPIR

NORCOPY
KORIERINGSPAPIR

Miljøvennlig norsk finpapi for offsettrykkerier og kontorkopiering - med god kjørbarehet. Kontakt oss for papirprøver/mer informasjon.

NORSK FINPAPIR
Boks 25, 1701 Sarpsborg. Telefon: 69 11 80 90. Telefax: 69 11 82 30, Telex: 72 843

Ozonlaget kan gjenskapes

Det beskyttende ozonlaget i stratosfæren kan gjenskapes til normal tykkelse, dersom de ozonnedbrytende klorforbindelsene forsvinner, mener amerikanske forskere. Hvis ozonødeleggerne kunne elimineres i dag, ville det ta

mindre enn ett år før ozonlaget fikk normal tykkelse igjen, viser datasimuleringen som er gjort ved Stanford universitet. Simuleringene har tatt hensyn til bevegelser i atmosfæren, strålings- og gassteorier. (Kulde)

MILJØVENNLIGE KOPIMASKINER

- Resirkulerte kopimaskiner
- Strømsparefunksjon
- Returordning for kassetter
- Miljøgaranti

Noiseless a.s., Hallagerbakken 110, PB 33 Holmlia, 1201 OSLO.
Tlf.: 22 62 92 00. Faks: 22 61 02 08

Noiseless

Skatteloven hindrer miljøtiltak

Gratis bussbillett til de ansatte istedet for fri parkeringsplass? — Godt miljøtiltak, men dessverre umulig på grunn av skattelovgivningen, sier Jan Usterud Hanssen ved Transportøkonomisk Institutt (TØI).

N&M Bulletin
Siri Lehne Nilsen

— Det blir oppfattet som en selvfølge at bedrifter tilbyr de ansatte parkeringsplass — et rent frynsegode som bare bilbrukere kan ta ut. Hvis bedriften derimot sponser bussbilletten til og fra jobben, må de ansatte skatte av summen. Dette er ufornuftig miljøpolitikk, mener Hansen.

— I USA er det eksempler på at man har kommet adskillig lenger enn i Norge. Politikerne har endret lovgivningen på dette punktet, og mange bedrifter har begynt å betale for de ansattes kollektivreiser til og fra jobb.

Norge — en sinke

Hansen sier at i USA og på kontinentet er myndighetene mye flinkere til å bruke tilgang på parkeringsplasser som virkemiddel i miljøpolitikken. I Nederland setter myndighetene begrensninger på antallet parkeringsplasser en bedrift har lov til å opprette. Dessuten må bedrifter som er avhengig av mye biltrafikk ligge nær motorveien, mens bygg med hovedsakelig kontorarbeidsplasser neppe ville få tillatelse

til å opprette massevis av parkeringsplasser til ansatte og kunder. Dermed vil de søke mot områder med godt utbygd kollektivnett.

— I Norge er virkeligheten den motsatte. Når nye næringsbygg reises, stiller kommunene vanligvis krav om et minimumsantall av parkeringsplasser. Dette har de mulighet til gjennom Plan- og bygningsloven, sier Hansen. Han mener det er vanskelig for enkeltkommuner å være restriktive på dette området. Parkeringsplasser har betydning for bosetting og arbeidsplasser, og når nabokommunen tillater mange parkeringsplasser, er det vanskelig å la være å følge opp.

Endringer på gang

— En del av disse tankene

begynner å feste seg her til lands også. Foreløpig er praksisen lite miljøvennlig, men både Samferdseldepartementet og Miljøverndepartementet følger opp. Det ligger noen muligheter i lovverket allerede — blant annet rikspolitiske retningslinjer om samordnet areal- og transportplanlegging. Men det er ikke nok, sier Hansen, som regner med at det bare er et tidsspørsmål før ulike parkeringsreguleringer brukes strengere også i Norge.

— Selv om vi har bedre plass her enn i mange andre land, er vi også nødt til å tenke globalt. Vi kan ikke forvente — som statlige myndigheter i klimapolitikken — at andre land skal løse problemene for oss.

Dimitterte delfiner flipper ut

Overgangen fra et langt liv som yrkesmilitær til en sivil tilværelse er ikke lett. Særlig ikke hvis man er kortsnotedelfin.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Tilbake til naturen — det er ingen selvfølge for ville dyr som har vært i menneskers varetekt. Tre kortsnotedelfiner, Jake, Buck og Luther, fikk avskjed på vått papir fra den amerikanske marinen. Den kalde krigen var over og de tre spesialtrente «rekruttene», spesialister i å plassere miner på fiendtlige skip, var med ett overflødige. Dimitteringen har satt i gang en rasende kangel mellom den amerikanske marinen og delfineksperter. Richard

O'Connor, ingen ringere enn den gamle treneren til tv-stjernen Flipper, skriver bladet New Scientist.

Naturen for tøff

For halvannet år siden ble de tre kommandodelfinene plassert på Sugarloaf Dolphin Sanctuary i Florida, for å tilvennes et sivilt liv. Jake viste seg å være dårlig skikket og ble holdt tilbake, mens Buck og Luther ble sluppet fri i Mexicogolfen.

Etter en tid ble de fanget inn igjen av marinen.

Livet uten soldatrasjoner og trening hadde gått dårlig. Begge led av underernæring. Blodprøver viste at de de var blodfattige og dehydrerte, ifølge marinens eksperter. I tillegg hadde de flenger som

hverken stammet fra båtpropeller eller normal delfinadferd.

Den amerikanske marinen kritiserer O'Connor for å ha sluppet delfinene fri. O'Connor forsvarer seg med at delfinene var i dårlig forfatning fordi den «fritt-svømmende dietten» ikke kan måle seg med det forsøret har å by på.

Mer kull i EU

135,4 tonn kull ble totalt utvunnet i EU i fjor. Det er 2,7 prosent mer enn i 1994. Importen fra land utenfor EU var enda større, 136,8 tonn. Det er nå 95 500 kullgruvearbeidere i EU.

(EuropaNytt)

Biologer for mangfold

Norske biologer er bekymret for livsmangfoldet i norsk natur. Nå har tolv foreninger som representerer de fleste ivrige amatører og fagfolk innen biologi gått sammen om en organisasjon for å bidra til å bevare truede naturtyper og plante- og dyrearter.

Samarbeidsrådet for bevaring av biologisk mangfold (SABIMA) omfatter Norsk Biologforening, Norsk botanisk forening, Norsk Entomologforening, Norsk Limnologforening, Norsk Ornitologisk forening, Norsk Soppforening, Norsk Zoologisk forening, Foreningen Våre Rovdyr, Nyttevekstforeningen, Kulturøkologene, Siste Sjanse og Toksikologisk forening. Totalt 12 000 medlemmer hører inn under paraplyen til SABIMA.

MILJØKALENDER

13. — 15. august: IFOAM-96. Internasjonal vitenskapskonferanse i København om organisk landbruk. Mer info: +45 — 3537 2096.

16. — 18. august: On northern shores and islands. Internasjonal konferanse i Strömstad om human økologi. Mer info: +46 — 31 773 5340.

22. — 25. august: Bærekraftig utvikling og forbruk. Hvordan kan vi som forbrukere ta miljøansvar? Seminar på Nansenskolen, Lillehammer, arrangert av Norsk humanistisk akademi. Tlf: 6125 7133.

26. — 30. august: Forhandlinger om nye miljøavtaler i regi av ECE-konvensjonen, Geneve.

27. — 30. august: Offshore Northern Seas — oljekonferanse i Stavanger. Mer info: 5159 8100.

6. september: «Sur nedbør — hva har vi oppnådd med kalking?» Seminar i

Stavanger, arrangert av Rogaland jeger- og fiskerforbund. Faks: 5285 3250.

12. — 15. september: Konferanse i Kirkenes om miljøet i Barentsregionen. Arrangører: NGU, NIF, NITO, Kola science centre.

16. september: Frivillige organisasjoner holder møte i forkant av Miljøbykonferansen 1996 i Tromsø. Mer info: Naturvernforbundet i Tromsø, tlf. 7768 9960.

16. — 19. september: Miljøbykonferansen 1996 — fra ord til handling. Arrangert i Tromsø av Miljøverndepartementet og Tromsø kommune.

20. September: Friluftsrådernes Landsforbund arrangerer jubileumsseminar i Asker. Mer info: 6758 9501.

20. Oktober: «Miljø for livet». NRKs TV-aksjon til inntekt for miljøvern.

Oktober: Forhandlinger om ny klimaavtale, Geneve.

Oktober: Internasjonal fagmesse for miljørettet utstyr og teknologiske tjenester, Lyon. Mer info: Franske fagmesser, 2242 1860.

5. — 6. november: Rensedager i Grimstad. Fagseminar om biologisk fosfor/nitrogenfjerning og slambehandling. Arrangert av Høyskolen i Agder, Grimstad kommune og NKF. Mer info: 3725 3000.

13. — 17. november: World Food Summit i Roma. FN-konferanse om matvaresikkerhet.

14. november: Sur nedbør — Sørlandets største miljøproblem. Seminar arrangert av TEFA, tlf: 3701 7605.

25. — 29. november: Forhandlinger om nye miljøavtaler i regi av ECE-konvensjonen, Geneve.

Høsten 1997: Tredje partskonferanse under klima-konvensjonen, Japan.

Kilopris på søppel

Fra årsskiftet blir det kilopris på søppelet i Stavanger. Avfallet hos 3 000 husstander skal veies når det hentes, og folk som er flinke til å sortere belønnes med lavere renovasjonspris.

Alle betaler et fast grunngebyr. I tillegg kommer kiloprisen på de tre søppelfraksjonene; 20 øre for papir, 40 øre for bioavfall og en krone for restavfall. En gjennomsnittsfamilie som er flink til å sortere vil kunne spare bortimot 300 kroner årlig på ordningen. Informasjonen registreres ved hjelp av en databrikke som er festet til søppelkassene.

Dersom Stavanger kommune skal gjennomføre ordningen for samtlige 40 000 husstander, vil prislappen bli 15 millioner kroner. En ny fyllplass koster opptil ti ganger så mye.

Det norske Skogselskap

er en fri og uavhengig, landsomfattende organisasjon som har til formål å fremme forståelsen for skogens mangesidige betydning og arbeide for et godt skogbruk.

Vår virksomhet omfatter:

- * Tidsskriftene Norsk Skogbruk og Skog og Miljø.
- * Informasjons- og kunnskapsformidling mot skognæring og almenhet.

- * Bistandsarbeide
- * Planeskoletjeneste
- * Fellessekretariat for arrangement i skogbruket

Vi støtter Norges Naturvernforbunds arbeid mot sur nedbør

Det norske Skogselskap

THE NORWEGIAN FORESTRY SOCIETY

Wergelandsvn. 23b, 0167 Oslo. Tlf. 22 46 98 57, Fax. 22 60 41 89

B-BLAD

**Ettersendes ikke ved
varig adresseendring**

Returadresse:

Natur & Miljø Bulletin

Boks 2113 Grünerløkka

0505 Oslo

ABSOLUT MILJØ

Toshiba - markedets eneste svanemerkede kopimaskin.

TOSHIBA

IMPORTØR: ♦ SCRIBONA NORGE AS